

УДК 027.54(477-25)НБУВ(091)

Майя Іванова,
науковий співробітник відділу з охорони
інтелектуальної власності НБУВ

Вікова історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: від рукописної спадщини до об'єктів права інтелектуальної власності

Стаття є історичним екскурсом у часи створення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Висвітлено складні умови, в яких працювали її засновники; представлено принципи формування Національної бібліотеки як центру наукового та духовного життя України. Акцентовано увагу на нових напрямках роботи установи; наголошено на пріоритетності охорони права інтелектуальної власності в діяльності бібліотеки на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: бібліотека, принципи формування бібліотечних фондів, історична спадщина, право інтелектуальної власності.

Постановка проблеми. Восени 2018 року святкуємо видатний ювілей — 100-річчя від дня заснування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі — НБУВ), що стало важливою подією в культурному житті Української Держави. Ідея створення Національної бібліотеки (далі — Бібліотека) та її подальший розвиток тісно пов'язані з розробленням різноманітних концепцій організації національної науки й освіти, що характеризували український науковий, культурний і суспільно-політичний рух складного та суперечливого періоду 1917—1919 рр. [1, с. 7].

Актуальність дослідження. У часи духовного відродження та формування національної свідомості науковці приділяють значну увагу висвітленню історії НБУВ, залучаючи до обігу нові джерельні матеріали.

Аналіз останніх публікацій свідчить, що питання щодо заснування Всенародної бібліотеки України та роботи Тимчасового комітету з її створення розглядали Л. Дубровіна [2; 3], О. Онищенко [1], М. Слободяник [4], Т. Ківшар [5; 6]. До проблематики розвитку бібліотек у період інформаційного суспільства звертались О. Онищенко, В. Горовий, Л. Дубровіна, Т. Гранчак, К. Лобузін та ін.

Виклад основного матеріалу. Особливості формування фондів НБУВ та перші кроки у реалізації концепції її діяльності тісно пов'язані з суспільно-політичними подіями аналізованого історичного періоду. Заснування Всенародної бібліотеки як найбільшої за обсягом фондів припало на період складного політичного й економічного становища в державі [7, с. 93]. Після Лютневої революції в березні 1917 р. до Міністерства народної освіти Росії від імені українського

народу було висунуто вимогу заснувати в Києві велику бібліотеку на кшталт Петроградської публічної або Рум'янцевського музею з тією умовою, що до неї безплатно надходять примірники усіх видань, надрукованих у межах Росії. Проте лише через півтора року цю ідею було реалізовано [8, с. 341].

Політику новоствореної держави було спрямовано на націоналізацію приватної власності, відповідно, 17 липня 1918 р. ухвалено декрет РНК "Про охорону бібліотек і книгосховищ" [9, с. 27], згідно з яким у власність держави перейшли великі бібліотеки приватних осіб і ліквідованих установ. Зауважимо, що 1914 р. в Україні діяли 3153 бібліотеки із загальним фондом майже 2 млн книг [10, с. 55]. Уряд гетьмана П. Скоропадського 2 (15) серпня 1918 р. підписав проект закону "Про заснування Фонду Національної Бібліотеки Української Держави", який розробили М. Василенко, В. Вернадський і В. Кордт. Закон набув чинності після опублікування 8 (21) серпня 1918 р. у "Державному віснику". Відповідно до цього документа закладалася концепція книгозбірні всесвітнього типу, "яка гуртувала би в собі все, що витворено людською думкою" [11]. Національна бібліотека створювалася під опікою Української академії наук, але мала бути автономною установою з власним бюджетом, штатом і статутом, котрий декларував би її загальнонаціональне значення та загальнодержавні функції [12, с. 7]. Для розміщення фондів у тимчасове користування було надано частину приміщень бібліотеки Університету св. Володимира [13].

Організаційні питання зі створення Бібліотеки мав вирішувати Тимчасовий комітет (далі — ТК),

утворений 23 серпня (5 вересня) на чолі з першим президентом АН УРСР В. Вернадським. Було сформовано склад ТК, до якого ввійшли: акад. В. Вернадський (голова), акад. А. Кримський, акад. С. Єфремов, Г. Житецький, В. Кордт. Від початку 1919 р. членом ТК став акад. Д. Багалій [1, с. 15]. Упродовж усього періоду роботи ТК до його складу входило 20 осіб (зокрема, майже рік — три старших бібліотекарі, які працювали на громадських засадах). Існувало три форми введення до складу ТК — урядове призначення, обрання на засіданні ТК із подальшим затвердженням, призначення спільним зібранням ВУАН [4, с. 110]. Постійним секретарем із правами члена ТК на першому засіданні був обраний Є. Перфецький (введений до складу ТК ще на першому засіданні) [14].

На ТК було покладено функції колективного управління Бібліотекою, організації основних процесів — формування універсальних фондів, їхньої каталогізації та обслуговування читачів, що зумовило потребу введення до складу Комітету і відомих науковців, і фахівців, добре обізнаних з основними напрямками бібліотечної діяльності [4, с. 109].

У Зверненні ТК (стаття "Створення національної бібліотеки" в першій книзі першого тому "Вибраних наукових праць академіка В. І. Вернадського") задекларовано чотири принципи формування Національної бібліотеки, що мала стати центром наукового й духовного життя України: 1) різноманітність та повнота книжкового фонду, що мав відображати знання з різних галузей науки та культури всіх країн світу; 2) збирання творів національного друку, стародруків, рукописної, музичної, картографічної спадщини про Україну та український народ українською й іншими мовами (відділ *Ucrainica*), незважаючи на вид, час, місце написання та спрямування літератури; 3) бути "позавідомчою, поза політичними чи суспільними настроями, що постійно змінювалися: вона повинна бути осередком розумової культури, який повинен бути дорогим однаково всьому населенню України"; 4) загальнодоступність — відкритість для всіх і для кожного, безкоштовність і легкий доступ до інформації. Ці принципи були умовою подальшого незалежного розвитку наук і національно-державного будівництва. Водночас В. Вернадський, розуміючи важливість політичних функцій держави і ролі бібліотеки в їх реалізації, порушив питання про організацію спеціального бібліотечного підрозділу, який би сприяв діяльності майбутнього парламенту та збирав юридичну й політичну літературу [15, с. 53].

Зміна політичної ситуації, відокремлення церкви від держави призвели до розпорошення фондів бібліотек, в яких зберігалася рукописна та стародруківана книга — безцінний набуток історичного минулого українського народу [16, с. 25]. На перших засіданнях ТК вирішували питання збереження безцінних літературних фондів, що належали різним установам. На засіданні від 2 вересня 1918 р. (протокол № 3) члени Комітету обговорювали ситуацію в країні й констатували, що "нині у великій кількості гине старовинна українська книга в різних церквах, монастирях Украї-

ни через розпродаж її власниками (монастирями та церквами) й особами, які до тих бібліотек мають близьке відношення, через вивіз книжок за кордон, через взагалі недбалість з боку тих, обов'язком яких є їх збереження. Комітету Національної Бібліотеки необхідно звернути увагу на бібліотеки, які відносяться до Київських церков, частки Видубицького монастиря і Лаври, Кирилівської церкви, Почаївської лаври, Холмського Свято-Богородицького братства, Консисторська Холмська, деякі Луцькі бібліотеки і т. п. бібліотеки" [17].

На засіданні ТК від 6 вересня 1918 р. (протокол № 4) Г. Житецький зауважив про те, що слід звернутися з проханням до Міністерства народної освіти, аби розіслати до всіх гімназій та інших шкільних установ пропозиції про передання Національній бібліотеці непотрібних їм книг, рукописів та інших матеріалів, що обтяжують фундаментальні зібрання й рідко використовуються належним чином. Він висловив думку про те, що корисно зібрати відомості щодо київських монастирських та інших бібліотек, мати опис їхніх зібрань [18]. На засіданні від 13.09.1918 (протокол № 5) В. Вернадський запропонував "розіслати відозви Комітету до всіх на Україні гімназій, до Повітових Земств, Місцевих Дум, Духовних шкіл, до всіх Рад вищих шкіл, до Наукових Товариств, "Просвіт", великих бібліотек, католицьких і єврейських шкіл, до всіх архієреїв, старостів монастирів, редакцій та окремих осіб" щодо фондів їх бібліотек [19].

В. Вернадський (протокол № 43, п-19) порушив питання про стародруки, що зберігалися в Києво-Печерській лаврі. А. Кримський додав, що, крім стародруків, у колекції є багато цінних гравюр, які бажано мати в Національній бібліотеці. "До цієї справи необхідно підходити обережно, ставати на шлях реквізицій не можна, необхідне порозуміння", — зауважував Д. Багалій. В. Вернадський запропонував утворити комісію на чолі з Д. Багалієм, яка б відібрала примірники стародруків для Національної бібліотеки. А. Носову доручили дізнатися про стан лаврських стародруків та гравюр [20]. Попри те, що ТК був заснований у серпні 1918 р., книжки до Бібліотеки розпочали надходити лише наприкінці року: до 1-го січня 1919 р. було придбано та опрацьовано лише кілька сотень видань [1, с. 26].

Міністр освіти (з травня 1918 р.) М. Василенко у листі від 27 лютого 1919 р. (м. Київ) до В. Вернадського запропонував придбати бібліотеки І. Стешенка, С. Голубева, Н. Молчановського, П. Дорошенка. Щоб зберегти цінні стародруки, радив терміново вилучати дублікати або й зібрання з Лаври, Софійського собору, Чернігівської семінарії, Новгород-Сіверського Спаського монастиря та ін. Також дав розпорядження негайно організувати збір книг, надрукованих у містах України впродовж XVII—XVIII ст., зокрема Харків доручити Д. Багалію, Чернігів — П. Дорошенку та В. Модзалевському, Полтаву — Л. Падалці та І. Павловському, Волинь — П. Тутковському, київські зібрання — М. Петрову, В. Науменку, О. Левицькому,

С. Сфремову. На думку міністра, ТК мав зібрати директорів середніх навчальних закладів, щоб ознайомити їх із завданнями роботи новоствореної Бібліотеки та вирішити питання щодо передання їй старих журналів, книг, надрукованих до 1880-х років, які майже не використовувалися в гімназіях та фундаментальних бібліотеках 1, 2, 3, 4, Фундуклеївської, Міністерської гімназії, в Колегії Павла Галагана, Жіночого інституту. П. Василенко також наполягав на тому, що потрібно домогтися прийняття розпорядження щодо зібрань ліквідованих в Україні губернських статистичних комітетів, які мали бути передані в Національну бібліотеку. У листі до В. Вернадського від 22 березня 1919 р. міністр зауважив про своєчасність заснування відділу рукопису при Бібліотеці й рекомендував придбати збірки різних видань Статутів (Великого князівства Литовського у редакціях 1529, 1566, 1588, відомих як Литовські статuti), їхніх перекладів, книг Магдебурзького права та ін.; наголосив, що зібрання Б. Кістяківського є надзвичайно цінним, особливо для українського та західно-руського права [21, с. 111—115].

Українським для Бібліотеки був 1919 р., робота тривала фактично в умовах воєнного часу. Бібліотекарі змушені були постійно змінювати помешкання, перевозити книжки, переривати працю під час воєнних дій. У період окупації Києва денікінським військом Бібліотека ледве животіла, співробітники майже не отримували грошей і працювали лише завдяки власному ентузіазмові [1, с. 32]. Проте саме ця безкорисна й самовіддана робота засновників і перших бібліотечних працівників НБУВ заклала могутній фундамент її нинішньої діяльності.

Попри складнощі, що супроводжували створення НБУВ, сьогодні це провідна бібліотека України, її головний науково-інформаційний центр, що входить до числа десяти найбільших національних бібліотек світу. В 1919 р. фонд установи налічував 300 тис. томів [8, с. 342], а нині — понад 15,5 млн одиниць зберігання. Це унікальне зібрання, що містить книги, журнали, продовжувані видання, карти, ноти, образотворчі матеріали, рукописи, стародруки, газети, документи на нетрадиційних носіях. Бібліотека має найповніше в державі зібрання пам'яток слов'янської писемності, рукописних книг, архіви, книжкові колекції видатних діячів української та світової науки й культури. Бібліотека комплектується всіма вітчизняними виданнями, отримує примірник дисертацій, захищених на території України, веде міжнародний книгообмін з понад 680 тис. партнерами з 70 країн світу. Від 1998 р. здійснюється цілеспрямоване формування фонду електронних документів. Мережеві інформаційні ресурси НБУВ охоплюють: зібрання "Наукова періодика України" (460 тис. статей із 2400 журналів), електронні тексти (845 тис. документів, із них — 60 тис. авторефератів дисертацій), аналітичні матеріали (5 тис. випусків оперативної інформації та інформаційно-аналітичних оглядів), каталоги та картотеки (4 млн бібліографічних записів і 5 млн зображень карток гене-

рального алфавітного каталогу); реферативну базу даних "Україніка наукова" (547 тис. записів) [22].

На час створення НБУВ питання авторського права в діяльності бібліотек не були актуальними [23]¹.

Початок міжнародного регулювання та охорони авторських прав припадає на кінець XIX ст. коли було укладено першу міждержавну угоду — "Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів" (1886), яка діє в редакції від 24 липня 1971 р. із відповідними змінами від 2 жовтня 1979 р. [25]. І лише в 90-х роках XX ст. із розвитком новітніх технологій, комп'ютерної техніки, Інтернету питання охорони права інтелектуальної власності набувають "гострого" характеру для бібліотечної сфери.

Бібліотекам доводиться стикатися з нормативно-правовим забезпеченням організації та функціонування інформаційних ресурсів і послуг, регулюванням прав власників і користувачів електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів. За часів, коли інформація зберігалася переважно на паперових носіях і масово не відтворювалася за допомогою технічних засобів, майже не виникало питань порушення авторського права на джерело інформації. В умовах розвитку інформаційного суспільства система захисту авторського права застаріла й чинить перешкоди до отримання інформації [28, с. 25].

Всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [26], спричинила значні зміни в царині охорони права інтелектуальної власності: копіювати та поширювати інформацію стало простіше, контроль за її використанням ускладнився, з'являються нові твори, що не отримують гідної правової охорони. Сучасні цифрові технології змінюють, власне, й природу авторського права. Формування електронних бібліотек має здійснюватися відповідно до вимог законодавства з авторського права, що діє впродовж життя автора й 70 років після його смерті. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора [27, с. 238].

Як доводить сучасна бібліотечна практика, досвід НБУВ, нові технології дають змогу розв'язати важливі завдання відповідно до запитів сучасного суспільства: сформувати принципово нові інформаційні ресурси, істотно вдосконалити якість і розширити сферу інформаційного обслуговування читачів у бібліотеці та поза її межами, забезпечити збереження інтелектуальної й духовної пам'яті народу, спадкоємність державотворчих, національних і культурних процесів у суспільстві [29, с. 3]. Функціонуючи як науково-дослідний інформаційний центр, НБУВ дотримується тенденції до посилення інтелектуального складника в наданні інформаційно-ко-

¹ Авторське право є складником права інтелектуальної власності.

мунікативних послуг і переходу від надання доступу до інформації до надання допомоги в компетентному її розумінні [30, с. 67].

Висновки. 100-річний ювілей Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського зустрічає як головний науково-інформаційний центр держави, що підпорядковує свою діяльність потребам національно-культурного розвитку, збереження самобутності українського народу, його ефективної конкуренції у глобалізованому світі. В новому тисячолітті відбуваються фундаментальні зміни в діяльності бібліотек: від традиційних функцій обслуговування та інформаційного забезпечення користувачів до новітніх форм надання послуг в електронному середовищі. Сьогодні перед НБУВ як інфраструктурним складником інформаційного суспільства постають нові завдання, відповідно до яких бібліотека має функціонувати, щоб не залишитися на узбіччі інформаційного суспільства. Проте нині діяльність установи базується на тих самих принципах, що їх століття тому визначив В. Вернадський: різноманітність і повнота книжкового фонду, котрий має відбивати знання з різних галузей науки та культури всіх країн світу; збирання творів національного друку, стародруків, рукописної, музичної, картографічної спадщини України; позавідомча позиція установи, поза політичними чи суспільними настроями; загальнодоступність — відкритість для всіх і для кожного, безплатний і легкий доступ до інформації.

Завдяки безкорисній наполегливій праці засновників НБУВ, висококваліфікованому людському потенціалу сьогодні бібліотека має потужний фонд документів, які дають установі змогу досягати поставлених цілей та бути успішною в довготерміновій перспективі, забезпечуючи найрізноманітніші інформаційні потреби суспільства. На сучасному етапі формування бібліотечно-інформаційних ресурсів здійснюється з урахуванням законодавства у сфері охорони права інтелектуальної власності. Бібліотечний фонд НБУВ є національним культурним надбанням українського народу, невіддільною складовою частиною культурної спадщини, що формувалася впродовж століття.

Список використаних літератури та джерел

1. Дубровіна Л. А. Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 1918—1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. — Київ : НБУВ, 1998. — С. 7.
2. Дубровіна Л. А. М. П. Василенко та В. І. Вернадський як фундатори Національної бібліотеки Української держави / Л. А. Дубровіна // Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917—1921 рр.) : збірник наукових праць / Відп. ред. В. С. Лозицький. — Київ, 1998. — С. 185—198.
3. Дубровіна Л. А. Статути Всенародної бібліотеки України при ВУАН як джерело з історії розвитку та трансформації ідеї Національної бібліотеки (1918—1934) / Л. А. Дубровіна // Український археографічний щорічник. — Київ, 1997. — Вип. 3. — С. 250—272.
4. Слободяник М. С. Комітет для заснування Національної бібліотеки Української держави: основні напрямки і результати діяльності / М. С. Слободяник // Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917—1921 рр.) : збірник наукових праць / Відп. ред. В. С. Лозицький. — Київ, 1998. — С. 108—115.
5. Ківшар Т. І. Невідомі документи про заснування Національної бібліотеки Української держави / Т. І. Ківшар // Історія бібліотечної справи в Україні. — Київ, 1995. — С. 3—8.
6. Ківшар Т. І. Головні напрями бібліотечної політики в добу Української революції 1917—1921 рр. / Т. І. Ківшар // Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917—1921 рр.) : збірник наукових праць / Відп. ред. В. С. Лозицький. — Київ, 1998. — С. 93—99.
7. Іванова М. В. Діяльність Тимчасового комітету Всенародної бібліотеки України в галузі комплектування фондами церковних установ / М. В. Іванова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 16—18 травня 2006 р. / Редкол.: Г. В. Боряк, Г. В. Власова, Л. А. Дубровіна, М. С. Слободяник [та ін.]. — Київ, 2006. — С. 93—95.
8. Сенченко М. І. Центральна наукова бібліотека АН УРСР у пошуках досконалості: 1985—1992. Моє бібліотечне життя / М. І. Сенченко. — Київ : КИТ, 2011. — 388 с.
9. Культурне будівництво в Українській РСР 1917—1927. Збірник документів і матеріалів. — Київ : Наукова думка, 1979. — С. 27.
10. Великий Жовтень і громадянська війна на Україні. Енциклопедичний довідник / Відп. ред. І. Ф. Куркас. — Київ : Голов. ред. УРЕ, 1987. — С. 55.
11. Закон "Про утворення фонду Національної бібліотеки Української держави" // Бібліотечний вісник. — 1993. — № 3—4. — С. 12.
12. Онищенко О. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в 1918—1998 рр.: основні етапи розвитку / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. — 1998. — № 5. — С. 7.
13. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 1. — Арк. 4.
14. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 64. — Арк. 1.
15. Онищенко О. С. В. І. Вернадський і Україна / О. С. Онищенко, В. А. Смолій, Л. А. Дубровіна // Вісник Національної академії наук України. — 2013. — № 3. — С. 38—66.
16. Іванова М. Протоколи Тимчасового комітету та заснуванню Всенародної бібліотеки України як джерело з історії комплектування церковними бібліотеками та колекціями за період 1918—1919 рр. / М. Іванова // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 2. — С. 24—29.
17. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 1. — Арк. 4.
18. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 1. — Арк. 5.
19. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 1. — Арк. 6.
20. Архів НБУВ. — Опис 1. — Справа № 1. — Арк. 41.
21. В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 1: А-І / НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства; авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко [та ін.]; ред. кол. А. Г. Загородній, О. С. Онищенко. — Київ, 2018. — 572 с.
22. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/125>. — Назва з екрана.
23. Іванова М. "Право інтелектуальної власності" як важлива категорія в діяльності сучасних бібліотек / М. Іванова // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 10. — С. 18—23.

24. *Мацкевич О. О.* Авторське право у діяльності засобів масової інформації, що функціонують у цифровому середовищі : монографія / О. О. Мацкевич; 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ; ТОВ "НВП Інтерсервіс", 2017. — 208 с.
25. *Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Паризький Акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року (Дата підписання: 24.07.71 р. Дата набрання чинності для України: 25.10.95 р.) // Офіційний вісник України. — 2007. — № 75. — Ст. 2809.*
26. *Про телекомунікації* : закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 12. — Ст. 155.
27. *Іванова М. В.* Загальні положення про право інтелектуальної власності // Іванов Ю. Ф. Цивільне право України : навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова. — Київ : ФОП Маслаков, 2018. — Т. 1 — 344 с.
28. *Іванова М.* Питання авторського права при створенні електронних інформаційних ресурсів бібліотек / М. Іванова, Ю. Іванов // Вісник Книжкової палати. — 2016. — № 5. — С. 25—28.
29. *Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства* / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горвий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2011. — 235 с.
30. *Гранчак Т.* Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікацій-

ний аспект : монографія / Тетяна Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2014. — 184 с.

Статья является историческим экскурсом во времена создания Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. Отражены сложные условия, в которых работали ее основатели; представлены принципы формирования Национальной библиотеки как центра научного и духовной жизни Украины. Акцентировано внимание на новых направлениях работы; подчеркнута приоритетность охраны права интеллектуальной собственности в деятельности библиотеки на современном этапе ее развития.

The article is a historical digression at the time of the creation of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. The article reflects the difficult conditions in which the founders of the Library worked. The principles of forming the National Library as the center of the scientific and spiritual life of Ukraine are presented. The attention is paid to the new directions of the Library's work through the 100-year boundary. The priority is given to the protection of intellectual property rights in the activities of the Library at the present stage of its development.

Надійшла до редакції 8 липня 2018 року

УДК 02(477)(092)

Авторитетна вчена, талановита педагог, колега-однодумець (До 75-річчя від дня народження Г. Швецової-Водки)

Українська науково-освітня школа в галузі книгознавства, бібліографознавства та документознавства славетна визначними постатями, чий талант, самовіддане служіння науці, невтомна енергія та професіоналізм стали вирішальними для її становлення й розвитку як одного з найавторитетніших галузевих наукових об'єднань, відомих далеко за межами нашої країни.

Галина Миколаївна Швецова-Водка, 75-річний ювілей котрої бібліотечна громадськість України відзначатиме у грудні 2018 р., — доктор історичних наук, професор кафедри документальних комунікацій і біб-

ліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, одна з найпродуктивніших і найцитованіших представниць вітчизняної галузевої науки, талановита педагог-вихователь багатьох поколінь науковців, авторка фундаментальних підручників, навчальних посібників та довідкових видань, принципова, високоморальна, інтелігентна людина, яка присвятила життя справі підготовки висококваліфікованих бібліотечно-інформаційних фахівців.

У науковому доробку Галини Миколаївни — понад 300 ґрунтовних праць, серед яких відомі фундаментальні видання: монографія "Документ і книга в системі соціальних комунікацій" (2001), навчальні посібники "Типологія документа" (1998), "Типологія книги" (1999), "Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика" (2000), "Вступ до бібліографознавства" (2004), "Документознавство" (2007), "Общая теория документа и книги" (2009), "Документ в свете ноокоммунологии" (2010), "Загальна теорія документа і книги" (2014) та ін. Учена — авторка першого в історії вітчизняної галузевої науки україномовного навчального посібника "Документознавство" (2007), в якому ґрунтовно розкрито основні теоретичні питання загального документознавства — від визначення поняття "документ", співвідношення різних його значень, основних функцій, ознак і властивостей як каналу комунікації — до розгорнутої класифікації видів доку-